

7. Жилінкова О.В. Договори в сфері реалізації авторських прав на музичний твір: [монографія] / О.В. Жилінкова. – Х.: Інформаційно-правовий центр «Ксилон», 2008. – 212 с.
8. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 р., №3792-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №13. – Ст. 64.

УДК 342.951: 351.74

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ

Соколенко О.Л., к.ю.н., доцент

Дніпропетровський національний університет ім. Олесь Гончара

Здійснено аналіз законодавчих норм і теоретико-методологічних засад щодо розуміння поняття та сутності інституту правоохоронних органів. Встановлено й обґрунтовано основні ознаки та властивості правоохоронного органу, а також визначено місце правоохоронних органів у реалізації правоохоронної функції держави. На підставі цього сформульовано авторське визначення поняття правоохоронного органу.

Ключові слова: поняття та ознаки, правоохоронні органи, правоохоронна діяльність.

Соколенко О.Л. ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫЕ ОРГАНЫ: ПОНЯТИЕ И ПРИЗНАКИ / Днепропетровский национальный университет им. Олесь Гончара, Украина

Выполнен анализ законодательных норм и теоретико-методологических основ понятия и сущности института правоохранительных органов. Установлены и обоснованы основные признаки и свойства правоохранительного органа, а также определено место правоохранительных органов в реализации правоохранительной функции государства. На этой основе сформулировано авторское определение понятия правоохранительного органа.

Ключевые слова: понятие и признаки, правоохранительные органы, правоохранительная деятельность.

Sokolenko O.L. LAW ENFORCEMENT AUTHORITIES: CONCEPT AND SIGNS / Dnepropetrovsk national university the name of Oles Gonchar, Ukraine

The analysis of legislative norms and theoretical-methodological principles is performed in regard of understanding of concept and essence of institute of law enforcement authorities. It is underlined, that definition of the concept of law enforcement authorities, taking into account their difficult and manifold nature, requires us to establish all substantial features and properties of law enforcement authorities and to give their in-depth description. As for today issues of definition of the concept of law enforcement authorities remain debatable not only in the legal theory but also on the legislative level and in the practice of law-enforcement activity.

Contemporary approaches to the definition of the nature and essence of the category of law-enforcement agencies are examined, they are recognized as not informative enough and not disclosing the features of the given legal institution.

Basic features and properties of law enforcement authority are set and justified, and the place of law enforcement authorities is determined in realization of law-enforcement function of the state.

In particular, summarizing the performed analysis in relation to law enforcement authorities, such basic features are set forth: it is public authority(public nature of activity; possibility to use coercion during law-enforcement activity, etc.); professional performance of the special law-enforcement tasks to implement law-enforcement function of the state as a goal and basic direction of activity; conformity of organization and activity with the principle of rule of law and constitutional legality, with the current material and judicial legislation; necessity of the special logistical and staff support of activity (weapon, special facilities, forensic technique, etc.); special requirements and limitations in relation to human resource, special procedure of selection and service, responsibility, additional guarantees of activity).

On the basis of aforesaid, author's definition of the concept of law enforcement authority is given as the public authority formed and functioning in accordance with principles of rule of law and constitutional legality, whose goal and main direction of activity is professional performance of law-enforcement tasks to implement law-enforcement function of the state according to a current material and judicial legislation.

Key words: concept and features, law enforcement agencies, law enforcement activities.

На сьогодні організація та діяльність правоохоронних органів характеризуються відсутністю адекватного цілісного й комплексного нормативно-правового регулювання, а відповідно – і суперечливою практикою виконання правоохоронними органами України покладених на них

повноважень, що нерідко відбувається всупереч вимогам законності й допускає порушень прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина. У той же час державна політика у правоохоронній сфері, втілена в перманентному процесі реформуванні окремих правоохоронних органів, не лише не вирішує існуючих проблем, але й навпаки часом ускладнює формування й функціонування правоохоронних органів. В основі цього серед іншого вбачається неоднозначність і неузгодженість теоретичного підґрунтя інституту правоохоронних органів, відсутність уніфікованого розуміння його поняття, сутності та змісту, що має бути відображений як на законодавчому рівні, так і у суспільній та професійній правосвідомості. З огляду на це й вбачаються актуальними питання теоретичних підходів до визначення поняття та змісту інституту правоохоронних органів.

Зазначимо, що проблематика розуміння інституту правоохоронних органів раніше вже розглядалась такими вченими як І.В. Бондаренко, В.М. Дубінчак, А.М. Куліш, О.М. Музичук, П.В. Онопенко, О.І. Сушинський та інші. Однак роботи названих вчених розкривають здебільшого лише конкретні підходи щодо розуміння правоохоронних органів, не приділяючи належної уваги їх узагальненню й виробленню узгодженого консолідованого бачення цього явища правової дійсності. Саме тому **метою** нашої роботи є аналіз теоретичних положень, концепцій і поглядів, а також законодавчих реалій щодо розуміння поняття правоохоронних органів, встановлення й обґрунтування їх основних ознак і властивостей, а також визначення місця правоохоронних органів у реалізації правоохоронної функції держави.

Передусім відмітимо, що визначення поняття правоохоронних органів, зважаючи на їхню складну багатогранну природу, вимагає встановлення абсолютно усіх істотних ознак і властивостей правоохоронних органів й їх поглибленої характеристики. Адже на сьогодні питання визначення поняття «правоохоронні органи» були й залишаються дискусійними не лише в теорії права, але й на законодавчому рівні та у практиці правоохоронної діяльності.

При цьому, як на нас, пізнання інституту правоохоронних органів повинно бути націлене на вироблення повного цілісного бачення даного явища правової дійсності. Поняття правоохоронних органів має бути повним, чітким і відбивати всі його сутнісні ознаки. У зв'язку із цим, вважаємо неприйнятним формулювання надто абстрактних дефініцій правоохоронних органів, що відображають лише їхні поодинокі риси. Так, наприклад, Н.І. Клименко стверджує, що правоохоронними є такі органи, діяльність яких (або основна її частина) спрямована на реалізацію правоохоронної функції держави [1, 193-194]. При цьому така дефініція відбиває лише загальну ознаку для усіх суб'єктів правоохоронної діяльності – спрямованість на реалізацію правоохоронної функції держави, не вирішуючи навіть питання державної приналежності і забезпеченості правоохоронних органів, що не уможливорює їхню ідентифікацію серед інших (зокрема громадських) суб'єктів правоохорони.

Інше поняття правоохоронних органів пропонує В.В. Молдован, який визначає їх як важливу ланку в системі органів Української держави, мета, завдання та функції якої – забезпечення законності та правопорядку в усіх сферах життєдіяльності нашої країни [2]. Передусім, викладене так само закріплює спрямованість діяльності правоохоронних органів на забезпечення законності та правопорядку, проте це становить лише частину правоохоронної функції держави, яка включає також і охорону прав громадян й інших засад конституційного ладу. Крім цього, можна зробити висновок і про приналежність правоохоронних органів саме до державного апарату, щоправда до оціночної характеристики як «важливої ланки» системи державних органів доцільною є й подальша конкретизація критерію відмежування саме правоохоронних органів від решти державних органів, які так само можуть брати участь у підтриманні правопорядку в державі. Прикладом цього є уповноваження Ради Міністрів АР Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій систематично проводити комплексні заходи, спрямовані на викриття вчинених злочинів і злочинців, «визначати заходи щодо забезпечення правопорядку в громадських місцях, захисту прав і свобод, законних інтересів, життя і здоров'я мешканців кожного міста, району» тощо як за п.2 Указу Президента України від 18.02.2002 р. № 143/2002.

Надто абстрактною вбачається й наступна дефініція О.С. Захарової і В.С. Ковальського, а саме, що правоохоронним органом є державна установа (або державна юридична особа), яка виконує на основі закону особливі державні функції (владні, організаційно-розпорядчі, контрольно-перевірочні, охоронні), що реалізуються в різних сферах внутрішньої та зовнішньої діяльності

Української держави [3, 10]. З приводу цього зазначимо недоцільність переобтяження поняття даної правової категорії ознаками, що вказують на особливості організаційно-правової форми правоохоронних органів як юридичної особи, що не відображують сутнісні риси даного інституту по відношенню до інших державних органів. Так само вбачається надто широким сам перелік функцій здійснюваних правоохоронними органами та і сфери їх реалізації. Виходячи з вищевказаного визначення, до числа подібних правоохоронних органів можуть бути віднесені загалом будь-які органи державної влади, наділені владними повноваженнями в певній галузі державної політики, у тому числі й Міністерство фінансів України, Державне агентство резерву України, Державна інспекція ядерного регулювання України, що, як відомо, за своєю сутністю не є правоохоронними.

Крім цього, маємо дещо конкретизувати й таку названу О.С. Захаровою і В.С. Ковальським ознаку правоохоронних органів, як виконання своїх повноважень відповідно до закону, що дещо інакше формулюється А.С. Васильєвою і Є.Л. Стрельцовою як «підзаконність і точна регламентованість діяльності» [4, 7]. У будь-якому разі, підкреслимо, що принцип законності як у діяльності правоохоронних органів, так й загалом в усій правоохоронній діяльності, не може розглядатись окремо від засад конституційності та верховенства права, що виступає актуальною вимогою громадського суспільства у демократичній соціальній правовій державі. Разом з тим у цьому питанні не можна погодитись й з Д.П. Фіолевським, який визначає правоохоронний орган як передбачений Конституцією та створений у встановленому законом порядку спеціальний орган, установа, організація чи підрозділ, на які покладено правоохоронну діяльність у державі [5, 251-253]. Відзначимо, що на сьогодні чинна Конституція України від 28.06.1996 р. прямо не передбачає жодного державного органу в якості правоохоронного, втім так само як і не містить повного переліку інших державних інституцій, а тому, як на нас, тут має йтися не про передбачення Конституцією України, а про відповідність їй організації та діяльності кожного правоохоронного органу держави або ж, як за Т.О. Пікулею – про конституційність створення та діяльності [6, 71]. Так чи інакше, слід зважати, що відповідність діяльності правоохоронних органів принципу верховенства права і конституційної законності є загальною рисою всіх органів публічної влади як за ч.2 ст.6, ст.8, ч.2 ст.19 Конституції, що хоч і має особливу актуальність для правоохоронних органів, проте сама по собі не розкриває їх внутрішньої специфіки.

Отже, розглянуті підходи до визначення сутності та змісту категорії правоохоронних органів не є достатньо інформативними та місткими й не розкривають своєрідність даного правового інституту, що зумовлює необхідність подальшої характеристики його рис та властивостей.

Зазначимо, що наразі вченими з тих чи інших методологічних позицій визначаються досить різні ознаки правоохоронних органів, але які тією чи іншою мірою виявляють існуючі закономірності їхнього формування й діяльності. Так, В.В. Ковальська називає наступні основні ознаки правоохоронних органів: уповноваження спеціальним законом на здійснення правоохоронної діяльності; здійснення діяльності із додержанням встановлених законом правил та процедур; право застосовувати заходи державного примусу до осіб, які вчинили правопорушення; обов'язковість виконання посадовими особами та громадянами законних і обґрунтованих рішень [7, 12]. Натомість А.М. Куліш дещо конкретизує наведений перелік, включаючи до ознак правоохоронних органів ще й приналежність до числа державних органів; здійснення діяльності на професійній основі за умови проходження їх працівниками спеціальної професійної підготовки; а також наявність спеціальних повноважень для попередження, виявлення і розслідування порушень закону, якими не володіють інші інституції [8, 7]. При цьому такі властивості як приналежність до числа державних органів, відповідність законодавству їхньої організації та діяльності, а також здійснення правоохорони на професійній основі раніше нами вже обґрунтовувалось в якості іманентних ознак правоохоронних органів.

Включаючи до ознак правоохоронних органів й таку ознаку як право застосування заходів державного примусу, як на нас, не слід обмежувати можливість їх застосування лише щодо осіб, які вчинили правопорушення. Зокрема, наприклад, відповідно до абз.5 п.5 ч.1 ст.11 Закону України від 20.12.1990 р. № 565-ХІІ міліції надається право затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях неповнолітніх віком до 16 років, які залишилися без опікування, хоча вони особисто й не вчинили будь-якого правопорушення. Відтак, правильнішим постає більш загальне формулювання даної ознаки як можливості застосування

в процесі правоохоронної діяльності державного примусу (заборони, обмеження, перевірки, стягнення тощо).

В якості однієї з ознак інституту правоохоронних органів у науці цілком логічно називається наявність відповідних державно-владних повноважень [6, 71; 9, 15], зокрема можливість видавати загальнообов'язкові нормативно-правові акти регулятивного характеру. При цьому, у теорії держави та права засадничим є те, що від державних органів відрізняються державні установи і організації, які також складають державний механізм, тим що не мають владних повноважень, а отже й не носіями державної влади. Здійснення ж правоохоронними органами у процесі правоохоронної діяльності охорони і захисту основ конституційного ладу, у тому числі прав громадян, законності й правопорядку від протиправних посягань безпосередньо вимагає застосування такими інституціями державно-владних повноважень, серед іншого забезпечених й можливістю застосування заходів державного примусу. Відтак, зважаючи на теоретико-методологічну неприйнятність покладення на відповідні державні установи і організації державно-владних повноважень, які є іманентною властивістю правоохоронних органів, останні серед усіх інституцій в рамках державного механізму можуть бути виключно лише державними органами. Саме з цих підстав й не можна погодитись із О.М. Бандуркою [10, 6-8], що визначає правоохоронні органи як функціонуючі у суспільстві і державі установи та організації, основним завданням діяльності яких є забезпечення законності, боротьби зі злочинністю та іншими правопорушеннями.

Необхідно зауважити і те, що правоохоронними органами можуть бути не будь-які державні органи, а саме органи державної влади. Від останніх слід відрізняти ті державні органи, що безпосередньо не реалізують функції держави і не мають державно-владних повноважень, забезпечуючи при цьому державно-владну діяльність органів державної влади. В Україні ж одним із найбільш наочних прикладів такого державного органу є Адміністрація Президента України, що здійснює забезпечення діяльності глави держави й не наділена самостійними державно-владними повноваженнями. З огляду на зазначений поділ державних орган на органи державної влади та допоміжні державні органи, правоохоронні органи потрібно характеризувати не просто як державні, а саме як органи державної влади.

Зауважимо, що такі вчені, як В.А. Байдуков, В.Ю. Зайцев і А.І. Казаков [11, 9-14] необхідність спеціального «матеріально-технічного та іншого забезпечення» безпосередньо виділяють в окрему змістовну ознаку правоохоронних органів. У цілому погоджуючись із запропонованою ознакою, вважаємо за належне більш точно визначення та характеристику всіх напрямків такого забезпечення правоохоронних органів. У зв'язку із цим, повнішим видається формулювання даної ознаки А.М. Кучуком [9, с. 15, 18], а саме як «необхідність спеціального особливого матеріально-технічного, правового, кадрового забезпечення». Разом із тим, не можна однозначно погодитись із своєрідністю правового забезпечення діяльності правоохоронних органів, що за своєю формою не відрізняється від подібного забезпечення діяльності інших державних органів й здійснюється в загальному порядку та механізмі правотворчості компетентних органів шляхом прийняття законів і відповідних підзаконних правових актів. Своєрідність же змістовної сторони правового забезпечення діяльності правоохоронних органів, як на нас, вказуватиме вже на специфіку саме засад інституту правоохоронних органів – прав і обов'язків, організаційних форм діяльності, матеріально-технічних засобів тощо.

Таким чином, саме необхідність та наявність спеціального матеріально-технічного та кадрового забезпечення діяльності становить сутнісну ознаку правоохоронних органів. Особливість першого виявляється в необхідності застосування в правоохоронній діяльності правоохоронних органів спеціальних матеріальних засобів, зокрема таких як зброя, спецзасоби, транспорт, криміналістична й інша техніка, засоби зв'язку і т.д. Своєрідність же кадрового забезпечення, перш за все, стосується спеціальних вимог й обмежень кадрового складу правоохоронних органів, порядку їх добору та проходження служби, відповідальності, гарантій діяльності, що, як правило, відрізняються від загального механізму прийняття та проходження державної служби в інших органах державної влади.

Зазначені особливості кадрового забезпечення правоохоронних органів по-суті виступають узагальненням деяких інших їх ознак, що виділяються деякими вченими. Зокрема серед іншого ними пропонується розглядати окремо наявність спеціальних вимог до працівників таких

правоохоронних органів [11, 9-14]; проходження ними спеціальної підготовки [8, с. 7, 54]; наявність різноманітних специфічних прав [11, 9-14], а також відповідних пільг і підвищеного правового захисту [9, 15; 11, 9-14]. Усе це тією чи іншою мірою виражає своєрідність кадрового забезпечення правоохоронних органів, специфіку правового статусу їх працівників, що проходять правоохоронну службу, з чим, зважаючи на умови та зміст їхньої діяльності, й пов'язуються як відповідні обмеження та заборони, так і додаткові міри соціально-правового захисту. При цьому, кадрове забезпечення правоохоронних органів неодмінно має ґрунтуватися на власній правоохоронній кадровій політиці, спрямованій на ефективну реалізацію ними правоохоронної функції держави.

Наявність спеціальних повноважень для попередження, виявлення і розслідування порушень закону, якими не володіють інші інституції, названа А.М. Кулішом [8, 6-7] і О.М. Музичуком [12] не просто однією з властивостей правоохоронних органів, а саме їхньою загальною сутнісною ознакою, критерієм відмежування правоохоронних органів від інших державних органів. Як вже відзначалось, наявність правоохоронних повноважень як основний напрямок діяльності визначає функціональну своєрідність правоохоронних органів. При цьому, зазначена деталізація таких правоохоронних повноважень, на нашу думку, є дещо фрагментарною і неповною, адже включає не всі різновиди правоохоронної діяльності, до якої згідно з її поділом за правовим змістом і стадіями реалізації на рівні з попередженням, виявленням і розслідуванням також належить й припинення і розкриття правопорушень, притягнення до юридичної відповідальності правопорушників, а також виконання заходів юридичної відповідальності.

З приводу ж розуміння напрямків правоохоронної діяльності у науці існують й інші позиції (зокрема ті, що ґрунтуються на інтерпретації положень Закону України від 23.12.1993 р. № 3781-XII), або ж, наприклад, як за О.М. Музичуком [12], правоохоронними органами взагалі визначаються лише ті, що уповноважені здійснювати оперативно-розшукову діяльність та проводити досудове слідство. Відтак, підкреслимо, що не тільки попередження, виявлення і розслідування правопорушень, як за А.М. Кулішом, а загалом наявність й будь-якого іншого правоохоронного повноваження вказуватиме на правоохоронну сутність певної інституції.

Так чи інакше, не просто наявність подібних спеціальних правоохоронних повноважень є сутнісною ознакою правоохоронних органів – вони неодмінно мають складати основний напрямок діяльності правоохоронних органів, а здійснення правоохоронних повноважень становити мету їх утворення. Подібна точка зору в цілому підтримується й іншими вченими [6, 67-68; 9, 15; 11, 9-14; 12], що відносять до державних правоохоронних органів лише ті інституції, які виконують одну або кілька правоохоронних функцій, які є визначальними в їхній діяльності. Вважаємо, що дана ознака в поєднанні з узгодженим розумінням правоохоронної діяльності та її напрямків не лише розкриває призначення інституту правоохоронних органів у державі, але й обумовлює інші їхні властивості (організаційна структура, заходи і міри діяльності, вимоги до працівників і т.ін.).

Самостійною рисою правоохоронних органів окремими вченими називаються й зовнішні ознаки приналежності до правоохоронних органів [11, 9-14; 12]. Разом із тим, на нашу думку, такі атрибути більшості (переважно воєнізованих) правоохоронних органів як спеціальні звання, відповідні знаки розрізнення, спеціальний формений одяг і т.д., хоча й можуть відрізнити працівників правоохоронних органів від інших громадян, проте навряд-чи дійсно розкривають сутність інституту правоохоронних органів як складової державного апарату, уповноваженої забезпечувати реалізацію правоохоронної функції держави. Тим більше, що частина підходів щодо визначення даного явища правової дійсності доволі обґрунтовано передбачає віднесення до правоохоронних органів не лише мілітаризованих, але й інших державних органів правоохоронної спрямованості, зокрема судів.

Взагалі ж питання про співвідношення інституту правоохоронних органів із традиційним поділом органів державної влади на органи законодавчої, виконавчої та судової влади у науці залишається відкритим. Так, наприклад, Т.О. Пікуля [6] до числа правоохоронних органів (у вузькому розумінні) не відносить суд і прокуратуру, відповідно до чого правоохоронні органи повністю розглядаються у межах органів виконавчої влади. Такої ж точки зору дотримується й О.М. Музичук [12], який, визнаючи прокуратуру правоохоронним органом, вбачає в цьому єдине виключення з приналежності правоохоронних органів до виконавчої влади у державі.

Визначення місця ж прокуратури в системі поділу державної влади на гілки так само потребує подальшого теоретико-методологічного обґрунтування і, цілком логічно, відповідних законодавчих змін.

При цьому, вважаємо дещо поверховими висновки О.М. Музичука [12] про неприналежність органів суду до правоохоронних органів, що аргументується посиланням на положення Закону України від 23.12.1993 р. № 3781-ХІІ, що називають окремо працівників суду та працівників правоохоронних органів. У той же час, як ми вже відзначали, даний Закон України не є профільним законодавчим актом з питань організації правоохоронної діяльності, має інший предмет правового регулювання й не враховує сучасних змін у формуванні правоохоронної системи і трансформації розуміння категорії правоохоронних органів.

Крім цього, не вбачаються переконливими й аргументи Т.О. Пікулі [6], що суди не належать до правоохоронних органів, позаяк виконують специфічну функцію із відправлення правосуддя, що не властиво жодним іншим правоохоронним органам. В якості контраргументу можна вказати, що і, наприклад, органи прокуратури так само наділені виключними повноваженнями із прокурорського нагляду за додержанням законів в Україні. Інакше кажучи, не обов'язково усі правоохоронні органи мають виконувати одноманітні правоохоронні повноваження, а для виконання окремих напрямків правоохоронної діяльності існують й конкретні правоохоронні органи.

Таким чином, узагальнюючи викладене щодо правоохоронних органів, можна сформулювати такі їх основні ознаки: орган державної влади (державно-владний характер діяльності; можливість застосування під час правоохоронної діяльності державного примусу тощо); виконання на професійній основі спеціальних правоохоронних повноважень із реалізації правоохоронної функції держави як мета і основний напрямок діяльності; відповідність організації та діяльності принципу верховенства права і конституційної законності, чинному матеріальному та процесуальному законодавству; необхідність спеціального матеріально-технічного та кадрового забезпечення діяльності (зброя, спецзасоби, криміналістична техніка тощо); спеціальні вимоги та обмеження щодо кадрового складу, особливий порядок добору і проходження служби, відповідальність, додаткові гарантії діяльності).

Відповідно до цього, правоохоронний орган – це орган державної влади, сформований і функціонуючий відповідно до засад верховенства права і конституційної законності, метою утворення та основним напрямком діяльності якого є фахове виконання на професійній основі правоохоронних повноважень із реалізації правоохоронної функції держави згідно із чинним матеріальним і процесуальним законодавством.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клименко Н.І. Правоохоронні органи України: навч. посіб. / Н.І. Клименко. – К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2002. – 194 с.
2. Молдован В.В. Правоохоронні органи. Курс лекцій: навч. посіб. / В.В. Молдован. – К.: Юмана, 1998. – 160 с.
3. Захарова О.С. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України / О.С. Захарова, В.С. Ковальський. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 352 с.
4. Судебные и правоохранительные органы Украины: учеб. пособие / под ред. А.С. Васильева и Е.Л. Стрельцова. – 5-е изд. – Х.: Одиссей, 2006. – 304 с.
5. Фиолевский Д.П. Судебная власть и правоохранительная система Украины: учеб. пособ. / Д.П. Фиолевский. – Донецк: Донеччина, 2003. – 272 с.
6. Пікуля Т.О. Правоохоронні органи в механізмі держави України (теоретико-правові питання функціонування): дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Пікуля Тетяна Олександрівна; Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2004. – 203 арк.
7. Ковальська В.В. Міліція в системі правоохоронних органів держави (адміністративно-правові аспекти): автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»/

- В.В. Ковальська; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. – К., 2009. – 37 с.
8. Куліш А.М. Правоохоронна система України: адміністративно-правові засади організації та функціонування: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Куліш Анатолій Миколайович; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. – Х., 2009. – 31 с.
  9. Кучук А.М. Теоретико-правові засади правоохоронної діяльності в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / А.М. Кучук; Ін-т законодавства ВР України. – К., 2007. – 20 с.
  10. Судебные и правоохранительные органы Украины: учебник / А.М. Бандурка и др.; ред. А.М. Бандурка. – Х.: Ун-т внутр. дел, 1999. – 350 с.
  11. Правоохранительные органы Российской Федерации: учебник / Байдуков В.А., Зайцев В.Ю., Казаков А.И. и др.; под ред. Ю.И. Скуратова, В.М. Семенова. – М.: Юрид. лит., 1998. – 288 с.
  12. Музичук О.М. Особливості правоохоронних органів у державі як об'єкта контролю / О.М. Музичук // Право і Безпека. – 2011. – № 2 (39). – С. 80–86.

УДК 340.132 (477)

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ КОНЦЕПЦІЇ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ У ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ УКРАЇНИ

Бакаєв Д.С., ст. консультант

Служба безпеки України

У статті досліджуються теоретичні підходи до визначення змісту концепції зловживання правом у правовій доктрині. Автором здійснюється аналіз правомірного й неправомірного зловживання правом учасниками правовідносин. Визначаються проблеми та перспективи подальшого розвитку концепції зловживання правом.

Ключові слова: зловживання правом, межі здійснення права, правомірне зловживання правом, протиправне зловживання правом.

Бакаев Д.С. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЫЕ ПОДХОДЫ ПОНИМАНИЯ КОНЦЕПЦИИ ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЯ ПРАВОМ В ПРАВОВОЙ ДОКТРИНЕ УКРАИНЫ / Служба безопасности Украины, Украина

В статье исследуются теоретические подходы к определению содержания концепции злоупотребления правом в правовой доктрине. Автором осуществляется анализ правомерного и неправомерного злоупотребления правом участниками правоотношений. Определяются проблемы и перспективы дальнейшего развития концепции злоупотребления правом.

Ключевые слова: злоупотребление правом, границы осуществления права, правомерное злоупотребление правом, противоправное злоупотребление правом.

Bakaiev D.S. LEGAL-THEORETICAL APPROACHES OF ABUSE OF RIGHT CONCEPTION IN LEGAL DOCTRINE OF UKRAINE / Security Service of Ukraine, Ukraine

The realization of legal rights by citizens is one of the most important aspects of the state legal system efficiency.

However, a conflict arises when a participant of legal relationships exercises his rights, endowed by the Constitution and the laws of Ukraine, inflicts harm to another participants of legal relationships.

That is why such legal phenomenon as “the abuse of law” is now becoming ever more relevant in legal doctrine of Ukraine.

The problem of the abuse of rights is not fully solved by the juridical science.

Both the term “abuse of the right” and its concept are subjected to critical examining in legal literature.